

(i) Printed Pages : 7 Roll No. ....

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	7	5	2	8
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

B.A. / B.Sc. (General) 6th Semester

(2056)

MUSIC (Instrumental)

Paper : A Theory (In all Mediums)

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :- Attempt five questions in all, selecting at least one question each from Units I-IV. Unit-V is compulsory.

UNIT-I

1. Explain the origin and development of notation system. 9
2. Compare the similarities and differences of Uttari and Dakshani Sangeet Paddhati. 9

UNIT-II

3. Write down the life sketch of Dr. Lal Mani Mishra along with his contributions towards Indian classical music. 9
4. Describe the contributions of Dr. Panna Lal Ghosh with a brief life sketch. 9

UNIT-III

5. Write an essay on Manch Pardarshan. 9
6. Discuss the role of Akashwani in popularizing Instrumental Music. 9

UNIT-IV

7. Write in Notation Maseetkhani Gat of any raga of your course along with two toras. 9
8. Write the Description and Ekgun and Dugun Layakaries of Jhumra tala. 9

UNIT-V

9. Attempt any **nine** questions :

- I. What is the thata of raga Mian Malhar?
- II. How many matras are in Jat tala?
- III. When was Smt. Sharan Rani born?
- IV. Who invented Uttari notation system?
- V. Write down the name of the disciple of Dr. Panna Lal Ghosh.
- VI. Which is the Samprakritik raga of Mian Ki Todi?
- VII. Write down the name of two instruments used in Chitrpat Sangeet.

VIII. What is the symbol Taali and Khali of a tala in Dakshani Sangeet Paddhati?

IX. Write down the name of the grantha written by Bharat in the 4th Century.

X. When did Panna Lal Ghosh die?

XI. Name a book written by Lal Mani Mishra.

XII. Write down the Vadi and Samvadi swara of Mian Malhar.

XIII. What is another name of Punjabi Theka? $9 \times 1 = 9$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक यूनिट I से IV में से कम से कम एक प्रश्न का चयन करें। यूनिट-V अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. संकेतन प्रणाली की उत्पत्ति और विकास की व्याख्या कीजिए। 9
2. उत्तरी और दक्षिणी संगीत पद्धति की समानताओं और अंतरों की तुलना कीजिए। 9

यूनिट-II

3. डॉ. लाल मणि मिश्रा का जीवन परिचय और भारतीय शास्त्रीय संगीत में उनके योगदान का वर्णन कीजिए। 9
4. डॉ. पन्ना लाल घोष के योगदान सहित उनके संक्षिप्त जीवन परिचय का वर्णन कीजिए। 9

यूनिट-III

5. मंच प्रदर्शन पर एक निबंध लिखिए। 9
6. वाद्य संगीत को लोकप्रिय बनाने में आकाशवाणी की भूमिका पर चर्चा कीजिए। 9

यूनिट-IV

7. दो तोड़ो सहित अपने पाठ्यक्रम के किसी भी राग की मसीतखानी गत नोटेशन को लिखिए। 9
8. झुमरा ताल का विवरण और एकगुण एवं दुगुण लयकारियों को लिखिए। 9

यूनिट-V

9. किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए :
  - I. राग मियां मल्हार का थाट क्या है?
  - II. जट्ट ताल में कितनी मात्राएँ होती हैं?
  - III. श्रीमती शरण रानी का जन्म कब हुआ था?
  - IV. उत्तरी संकेतन प्रणाली का आविष्कार किसने किया?
  - V. डॉ. पन्ना लाल घोष के शिष्य का नाम लिखिए।
  - VI. मियां की तोड़ी का संप्राकृतिक राग कौन सा है?
  - VII. चित्रपट संगीत में प्रयुक्त दो वाद्ययंत्रों के नाम लिखिए।
  - VIII. दक्षिणी संगीत पद्धति में ताल का ताली और खाली चिन्ह क्या है?

- IX. चौथी शताब्दी में भरत द्वारा लिखे गए ग्रंथ का नाम लिखिए।
- X. पन्ना लाल घोष का निधन कब हुआ?
- XI. लाल मणि मिश्रा द्वारा लिखित एक पुस्तक का नाम लिखिए।
- XII. मियां मल्हार के वादी और संवादी स्वर लिखिए।
- XIII. पंजाबी ठेका का दूसरा नाम क्या है? 9×1=9

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- यूनिट I-IV हरेक ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਯੂਨਿਟ-V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 9
2. ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਡਾ. ਲਾਲ ਮਨੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 9
4. ਡਾ. ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ ਸਕੈਚ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 9
6. ਸਾਜ਼ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਦੋ ਤੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੋਰਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਦੀ ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। 9
8. ਝੁਮਰਾ ਤਾਲ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਅਤੇ ਇਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
- I. ਰਾਗ ਮੀਆਂ ਮਲਹਾਰ ਦਾ ਥਾਟ ਕੀ ਹੈ ?
  - II. ਜੱਟ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ ?
  - III. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਨ ਰਾਣੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
  - IV. ਉਤਰੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ?
  - V. ਡਾ. ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
  - VI. ਮੀਆਂ ਕੀ ਟੋਡੀ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
  - VII. ਚਿੱਤਰਪਟ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

- VIII. ਦੱਖਣ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਤਾਲ ਦਾ ਤਾਲੀ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੀ ਹੈ ?
- IX. ਚੌਥੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਭਰਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- X. ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
- XI. ਲਾਲ ਮਨੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- XII. ਮੀਆਂ ਮਲਹਾਰ ਦਾ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰ ਲਿਖੋ।
- XIII. ਪੰਜਾਬੀ ਠੇਕਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ? 9×1=9